

דברים במועצת המדינה
ביום כ"ג באלול תש"ח
27.9.48

27.9.1948

משה שרת במועצת המדינה הזמנית

doc00645

חברי המועצה! זה ימים אחדים שהענין שלנו מופיע שנית על סדר יומה של עצרת האומות המאוחדות. נקפה שנה מן הזמן, שהשאלה הומיעה לפני אותו מוסד רם ונישא לדיון ולהכרעה - אותה פרשת הדיון, שנסתיימה בהכרעה הכ"ט בנובמבר. אני לא אבוא לסכם את השנה שתלפה על מאורעותיה וחמורותיה, על נוראותיה והישגיה; די אם אומר, שלפי ההכרעה שנפלה בכ"ט בנובמבר ומחוץ הנתה, שהיא נועדה להחקיים, הייתה מדינתנו העצמאית צריכה להיות מוכרזת רק בעוד שלושה ימים ולא הייתה צריכה עדיין להיות קיימת, כי הסוער שנקבע לעצמאותה של המדינה העברית, כשם שסוער זה נקבע גם לעצמאותה של המדינה הערבית בא"י המערבית, היה ה"1 באוקטובר. העובדה הזאת כשלעצמה, שמדינתנו קיימת כבר למעלה מ"4 חדשים ושהיא באה לעולם בדיוק ארבעה חדשים וחצי לפני הסוער שנקבע בהחלטת העצרת, - עובדה זו כשלעצמה יש בה

13/...

27.9.1948

doc00645a

כדי ללמד על הקצב המתיר, מתיר מן המסוער, של המורעות שחיינו
אותם במשך השנה הזאת.

אנחנו מופיעים לפני העצרת עדיין לא כחברים בה, אך כבר
אין אנו מופיעים כנציגי ארגון לאומי, שאין לו לגמרי דמות הגוף
של מדינה, בין שהוא מוכר או שאינו מוכר. אנו נופיע לפני העצרת
כנציגי מדינה, ורק בשם זה נופיע.

אנו מופיעים לפני העצרת, כשבידינו, בשליטתנו הממשית,
נמצא חלק גדול בחרבה משמחה של ארץ-ישראל הנושבת, מזה שהיה מיועד
לנו באותה החלטת; ואנו מופיעים לפני העצרת כשכוחנו וחזויותנו בארץ
נשענים על צבא, שהוא כולו גידולה של השנה הזאת, שנוצר במשך
השנה הזאת כמעט יש מאין, ולמעשה פחות בחרבה משנה, ושחוא הנח
כיום אולי הגורם הצבאי הבולט ביותר - לא אומר החזק ביותר, אך
הבולט ביותר - בכל רחבי המזרח התיכון. אף-על-פי-כן אין אנו
הולכים לעצרת הזאת שלווים ושקטנים. להיפך, אנו הולכים לקראתם
מלאי רגש לחוצאותיה ולגורלנו.

שלב החתונות המדינה עוד לא בא לידי סיום. עדיין אנו
נחונים בתוך תהליך החתונות. ההכרעה המדינית הסופית לדידנו עדיין
נחונה בכור החיתוך.

על שולחן העצרת הזאת הונח דין-וחשבון, הבא לשנות, לחקן,
ולתת גושפנקת סופית להכרעה שנפלה בכ"ט בנובמבר. זהו הדין-
וחשבון של המתווך המנוח חרוון ברנאדוס. רצה הגורל שחרוון
ברנאדוס יופיע לפני העצרת הזאת מה ולא חי, וברנאדוס במוחו עלול
להיות גורם חזק ומשפיע יותר מברנאדוס בחייו. יש איזה חיוב מוסרי
מיוחד חנודע להופעתם של אנשים סחים, כל-שכן אנשים שמחו מות
קדושים, כתוצאה מרצח מדיני, מהחנקשות.

אין כל ספק, שהדין-וחשבון הזה בא לעולם מתוך אתגרות מסויימת בין מחברו לבין גורמים חשובים בזירה הבינלאומית. גם ההסכמה המלאה של סמסלה ארצות-הברית וממשלת בריטניה לדין-וחשבון הזה וגם סחירות ההסכמה, מותר לומר החפזון שבהסכמה, מעידים על מאהדות הזאת.

מוטב לראות בהסכמה הזאת של שתי המעצמות האלה לדין-וחשבון, תוצאה של דיונים משיקולים, שהתנהלו משך תקופה מסויימת, ושבחם פעלו לחצים מלחצים שונים, לחץ חרדי של אנגליה על אמריקה ושל אמריקה על אנגליה. העובדה, שדין-וחשבון זה סופיע לפני העצרת כשהוא נשען על חסיכתן המאוחדת של שתי המעצמות האדירות בעולם המערבי, כפי שקוראים לו עכשיו, היא כשלעצמה פזתחה סיכויים לרוב. גם אם אינה מבטיחה לדין-וחשבון זה את הרוב הדרוש. אני רוצה להזכיר לחברי המועצה את השתלשלות העניינים לגבי נוחל הדיון בדין-וחשבון זה. בתחילה היה בדעת הממשלה הבריטית להציע לעצרת, לנהוג לפי הנוהג הקודם ולבחור ועדה מסויימת "אד-הוק" לדיון בשאלה א"י. הם ביקשו לזווג את השאלה הזאת עם עוד שאלה אחת ולקבוע לכל אחת מהן זמן קצוב של 3 - 4 שבועות. אבל, כנראה, מסיבה שעדיין לא בוררה לנו כאן, לא באה ההסכמה של גורמים אחרים להצעה הזאת. וההצעה של הממשלה הבריטית לא הגיעה כלל לידי דיון. הם לא הביאו אותה לדיון לפני העצרת, ולפיכך נשאר הנוהל חרגיל. שזאת היא אחת השאלות המופיעות לפני הוועדה הראשונה של העצרת, הוועדה המדינית. לפני הוועדה הזאת מונח סדר-יום ארוך, אך כפי שאנו מבינים, נקבע מקום לעניינים שלנו כמעט בראש, על כל פנים העניין שלנו קיבל בכורה, "פריוריטי" גבוהה מאד. יש להניח, שהעניין יובא לדיון אולי בשבוע השני לפעולת הוועדה וחוסכי דין-וחשבון יעשו נסיון להביא את עיקרי הדברים לידי תבונה מחירה. אי-אפשר יהיה כמובן במהירות כזאת, בחפזון כזה, להגיע לידי החלטה בכל אחת מן השאלות העומדות על הפרק. הדברים אינם קבועים במסמרות, אך אני

מחלק עם מועצת המדינה את הרשמים והידיעות המסורים בחללק של העצרה, כי נסיון כזה ייעשה, להביא לידי חכרעה מהירה בצדדים העקרוניים של השאלה, אולי כדי למסור את-כך לוועדה לעבד את הרברים עיבוד ספורט. אין החוקה מחייבת רוב של שני שלישים בוועדה די ברוב פסוט כדי שתחא זאת המלצת הוועדה לפני העצרה. לכן אין כל ספק, שבעצרה יהיה דרוש רוב של שני שלישים כדי לעייל את החכניה הזאת. אך בעלי סבורה מוסיפים ואומרים, שרוב פסוט בוועדה כבר יש בו הבטחה מסויימת לרוב של שני שלישים בעצרה, אם כי אין זה בשום פנים הבטחה מוחלטת.

זהו הרקע הכללי, המסגרת הפורמאלית של חיאבקות, שאנו בעצם כבר עומדים בחוכה, ושלשמה יוצאת מן הארץ חגבורת מסויימת לחזית שלנו. היינו מוסיעים לפני העצרה הזאת גם בלי הדין-וחשבון. ונדמה לי, שבלי הדין-וחשבון, ובמידת שיזמה הפועלת הייתה נתונה בדינו, היינו נוטלים יזמה רק בשני כיוונים: כיוון ראשון - להגיש בקשה להתקבל לארגון האו"ם כמדינת-חברה. כיוון שני - להביא לידי החלטה בעצרה, הדורשת מאת היריבים שלנו להיכנס איתנו במשא ומתן של שלום, לאחר שאנחנו חכרזנו שאנו סוכנים לכך. אולי היינו מוסיפים גם כיוון שלישי - להביא לידי ביטול מוסד-החיווך, אותו מוסד החיווך שאנו מכירים אותו כפי שחנתו. זאת אומרת, בין אם היו הערבים מקבלים את הדין ונכנסים איתנו למשא ומתן של שלום ובין אם לא היו מקבלים את הדין, ויש להניח שלא היו מקבלים. הכיוון שלנו היה צריך להיות, להביא לידי גמר את המצב לאין-נשוא שאנו נתונים בו, מצב של לא שלום ולא מלחמה, הפוגה הסוצצת את כל לשרנו, מתישה את כל כוחנו, ואיננה מאפשרת לנו להביא את הדברים לידי חכרעה. אך הופעת הדין-וחשבון והמסקנות הכלולות בו, עם הסכמת שתי המעצמות המערביות למסקנות האלה, שינו את חרקה הכלית שינוי. רצח הרוזן ברנאדום החמיר את חרקה הזה, שנשתנה, ואנו עומדים בפני יזמה שבאה מחוצה לנו ונחבעים לחגובה על היזמה הזאת.

ובכן, שאלת קבלתנו לאומות המאוחדות עדיין קיימת ועומדת.
 היה שיקול רב בממשלה בשאלת הזאת. הממשלה החליטה, שהבקשה הזאת
 חוגש, והיא על כל פנים נתנה יסוד-כוח למשלחת שלנו במקום המעשה,
 להגיש תוך בחירת הרגע המתאים וסתוך התייעצות נוספת עם כוחות
 ידידותיים לנו, את הבקשה הזאת. כידוע, לשם קבלתנו לאומות
 המאוחדות דרוש שיעברו בהצלחה שני שלבים: השלב הראשון הוא דיון
 והחלטה במועצת הבטחון, ושם דרוש רוב של שבעה בעד קבלתנו בלי
 שאחת מחמשת המעצמות האדירות חצביע נגד. אם נניח, ששאלת קבלתנו
 נסדרת משאלת הדיון בדין-וחשבון, אין כמעט סיכוי שנקבל רוב של
 שבעה. אמנם אין לחשוש, שאחת המעצמות האדירות חצביע נגד, אם כי
 זה איננו לגמרי מן הנמנע. אך כמעט שאין סיכוי לרוב חיובי של
 שבעה.

על כל פנים היה שיקול להגיש את הבקשה, שכן רק על-ידי
 הגשת הבקשה אפשר להביא את יחסי הכוחות לידי מבחן ולברר את המצב
 לאמיתו. ברור הדבר, שאם לא נגיש בקשה, ודאי שלא נתקבל, אך
 אם נגיש בקשה, אולי נתקבל. שם חיובי עדיף מוודאי שלילי, לעומת
 זאת אין אני מתעלם מהפגיעה הסטויימת במעמדנו, שחבוא כתוצאה סאיי-
 קבלתנו לאו"ם לאחר שנגיש את הבקשה. אמנם אפשר לענות על זה, שלא
 נהיה יחידים בגורל זה. ישנן כמדינות כיום, כחריסר מדינות
 שביקשו להיכנס להיכל האו"ם, ולא ניתן להן והן החייסבו על אחד
 הספסלים בפרוזדור להמתין במבלנות או בקוצר-רוח עד שיבוא יומן
 להיכנס. אך גם טענה זו חשובה בצדה. המדינות הללו לא זכו
 להכנס, משום שאחת המדינות הגדולות השתמשה בזכות הווסו נגדן, בעוד
 שאם אנחנו לא ניכנס - יהיה זה משום שחרוב לא יספיק. אבל שוב:
 עצם הימנענו מהגשת בקשה להתקבל, יש בה פגיעה חמורה ואולי עוד יותר
 חמורה ואולי עוד יותר מחמורה, שכן בזה אנחנו בעצמנו כאילו מודים
 שעוד לא בגרנו למדי ואין לנו מידה של בטחון עצמי שיצדיק את

צערנו זה. זוהי מערכת המיכויים. אך למעשה חזיה שאלת קבלתנו
נידונה עכשיו בקשר בלתי נפרד עם שאלת המדיניות העומדת בפני האו"ם
והרבה מדינות, על כל פנים מדינות מסויימות, יחלו את הצבעתן
בעד קבלתנו או נגדה, בעמדתנו לגבי אותו פתרון, שיחייבו אותו
בקשר לדין-וחשבון.

הדין וחשבון של ברנאדוט יש בו כמה נקודות חיוביות ויש בו
מספר לא קטן של נקודות שליליות. נקודה אחת חיובית בעלת חשיבות
מכרעת שיש בדו"ח, היא קביעת העובדה, שמדינת ישראל קיימת ועומדת
וחוסיף להחקיים עד כמה שרק אפשר לשער לפי שעה. גם ההנחה,
שהפוגה הזאת מוכרחה להסתיים בשלום - יש בה חיוב. מבחינת השטח יש
בה שתי נקודות חיוביות: א. החצעה לכלול את כל הגליל בהחום מדינת
ישראל. דבר זה כשלעצמו, לגופו, (אני כרגע מברר אותו בנפרד
מהמשבצת שהוא נתון בה - שאלת החילופין), תהודייה בצדקת השינוי
חזק או אפשרות השינוי, שהגליל כולו ייכלל במדינת ישראל, יש בה
חיוב. ב. יש חיוב מסויים גם בהחזרת העיר יפו לחחום מדינת ישראל.
אמנם הדבר חזק לא נאמר במפורש, אך הוא נלמד מכלל אמירה, או כפי
שירוע לנו זו היתה כוונת מחברי הדין-וחשבון.

לגבי שאלת האוכלוסיה יש גם כן נקודה אחת, שמוחר לציין אותה
כחיובית. מדובר על חלום פיצויים לאוהם הערבים הפליטים, שלא
ירצו לחזור למדינת ישראל ויבחרו להישאר בארצות אחרות. אמנם ההרגשה
היא על חלום הפיצויים על חשבון הרכוש שנשטו בארץ, אך עצם ציון
הדבר חזק יש בו דחיפה לחשובת על אי-החזרת הפליטים, על כל פנים חלק
מהם, ובמקום אחר מדובר במפורש על חילופי אוכלוסין. אמנם באליה
של החלפת אוכלוסין יש קוץ, כי מדובר על חילופי שטחים, קריעת חגב
כולו ממדינת ישראל, ובן יכול להיות יסוד ממשי של חילופי אוכלוסין,
העברת אוכלוסין יהודים מחלק ארץ למשנהו. אף-על-פי-כן עצם קביעת
הסיסמה של העברת אוכלוסין בהכרעת השיקולים יש בה לפי דעתי משום
חיוב.

לעומת זה יש ברין-וחשבון זה כמה וכמה יסודות שליליים
 רציניים מאד. אמנה אותם כסדר הופעתם בפרק המסקנות. ולא
 דוקא כסדר חשיבותם או חומרתם. יש נסיון ברין-וחשבון זה לקבוע
 זכות החלטית לפרט הערבי לחזור למקום מגוריו במדינת ישראל, אמנם
 אפשר אולי לגרום, שזכות זו מסוייגת בהגדרת אותו הפרט כפרט חף
 מפשע. שרק הערבים החפים מפשע יוכלו לחזור. ז"א. שאולי יש לבדוק
 מי חף מפשע ומי אינו חף מפשע. אך בדרך כלל, לגבי כלל ההמון יש
 קביעת זכות החלטית לחזור למקומות מגוריהם. אנחנו איננו גורסים
 את הזכות החלטית של הפרט. בשבילנו אין זו שאלה של פרט, אלא
 של כלל האומה, גם של ישראל וגם של העמים. אך לנקודת זאת עוד
 אחזור בפרוטרוט יותר. כך יש בצדה של ההנחה שהפוגה צריכה להסתיים
 בשלום של קיימא, הנחה מסוייגת, שייחבן שלום זה לא יושג במהרה.
 אמנם אז צריכה לפחות לבוא שביחת נשק בעקבות ההפוגה. אם חסונה
 הפוגה מקביל למונת האנגלי TRUCE, הרי חסונה שביחת-נשק
 מקביל למוני האנגלי ARMISTICE, ואז צריכה לבוא לשביחת-הנשק
 ההנחה, שסימניה הם יצירת איזור ספורז רחב בין שתי החזיתות, איזור
 שיתיה נחון תחת פיקוח האו"ם.

הפירוש השלישי שבהצעה הזאת הוא בשבילנו נסיגה, פיגוי
 חלק משמח שהוא שלנו, או שנמצא בהחזקתנו, בעוד שבשביל הצבאות
 הערבים, שהם כולם צבאות פולשים, אין ויתור על שום דבר חשיך לחם
 או תפוש בידם, יתר על כן, יש כאן קביעת פיקוח בינלאומי על טרי-
 טוריה מסויימת בתוך הארץ, וזה פתח של אפשרות להרחבת שטח הפיקוח
 הבינלאומי, שיש בו מריה הנאמנות.

זהו קו-יסוד אחד של תקופת שביחת-הנשק. יסוד שני של תקופת
 שביחת-הנשק צריך להיות סילוק הכוחות הצבאיים ופירוקם. מותר
 להניח, שיש בזה סילוק לגבי הצבאות האחרים ופירוק לגבי צבאותינו.
 אם מסלקים את הצבאות הערביים, אין מתסלים אותם על-ידי-כן, אלא
 19/...

מעבירים אותם למקומות אחרים. אפילו אם מבניסים אותם לארצותיהם - הם יכולים לחזור לגבולות הארץ ולפלוש לעז מצוא, ואילו אם מפרקים את צבא ישראל, מחלישים את כוחנו החלשה ניצחת. אמנם לא ברור, מה הם אמצעי הביצוע העומדים לרשות האו"ם, להגשמת סילוקים ופירוקים אלה, במקרה שאחד הצדדים או שני הצדדים יחנודו לכך, ויש להניח, שבדברים אלה נידונים להיות בלתי מוגשמים, והא ראייה, שמזכיר המדינה של אמריקה, מארשאל, בפיסקת על ארץ-ישראל שבנאומו הראשון בעצרת האו"ם, דיבר בהכללה על פירוק, כך שמבחינת הכיוון יש פתח לסכנות חמורות.

אני מגיע לנקודה שלישית, והיא אולי החמורה ביותר בדיון - וחשבון, וזוהי הוצאת הנגב. מדובר על קביעת גבול דרומי למדינת-ישראל בקו מגדל-סאלוג'ה (מראה בספה), שתי העיירות או הכפרים הגדולים האלה נשארים בתחום המדינה הערבית, הוזה אומר, שהגבול עובר מצפון להם, קצת דרומית לקו נגב-גח. וכל המרחב הגדול מדרום לקו יוצא מתחום שלטוננו ועובר למדינה הערבית. (על משמעות הדבר הזה אתעכב לחוד, כי זה ענין המחייב בירור מיוחד).

לחלן מדובר על משטר מסויים בנמל חיפה, שיגע גם בבחי - חזיקוק, וגם בנמל לוד - על נמל חפשי בחיפה ונמל אוויר חפשי בלוד, על אפשרות של שימוש בנמלים אלה לארצות השכנות, ואולי לא רק לארצות השכנות. אחר-כך באה קביעת עקרון משטר בין-לאומי בירושלים. יש פה כאילו חזרה על הדיון-וחשבון הראשון של הרוזן ברנאדוט - חזרה לחכנית כ"ם בנובמבר, אך לא בכיוון שלנו ובלי תסקה מסקנות סנסיון השנה הזאת.

לבסוף מדובר בו על ועדת-פשרה, או ועדת-פישור בין שני הצדדים, שניהנה לה סמכות לא רק לעשות מאמצים של קירוב שני הצדדים זה לזה, אלא גם סמכות של פיקוח על ספעלים שונים, על גבולות, על

27.9.1948

doc00645h

חברות, על כמה עניינים, והיא מופיעה לא רק כמתווך מטעם האומות
המאוחדות, אלא גם כנושא של שלטון וסמכות בינלאומיים, המוכרת
להגביל במידה מסויימת את הריבונות הגמורה שלנו.

וכך, בטרם אגש לניחות מסודת יותר של הצעות אלה, או לפחות
של העיקריות שבהן, צריך להיות ברור, שאנו חולכים לקראת מערכת
כנגד דין-וחשבון זה - אנחנו חולכים להילחם בו, להשיג הכרעה נגדו
ולא בעדו באומות המאוחדות. ופירוש הדבר, שאם בעצרת הקודמת הייתה
משימה המשלחת שלנו להביא לידי יצירת רוב בעד חכנית מסויימת, הרי
בעצרת הזאת צריכה עיקר משימתנו להיות, למנוע יצירת רוב בעד תכנית
מסויימת. אם אנו מצליחים למנוע יצירת רוב בעד החכנית הזאת,
ממילא נשארת חכנית כ"ט בנובמבר כחכנית בעלת-החוקף היחידה. אמנם
הנסיון ליסדנו, שהגשמה החכנית ההיא חלויה אך ורק בכוחנו העצמי.
ואין לנו לצפות לעזרה ממשיה של האומות המאוחדות להגשמה החכנית.
אך אנחנו הצלחנו להגשים חלקים חשובים של החכנית ההיא בכוחנו
הממשי. מכמה בחינות חרגה יכולת ההגשמה שלנו מסגרת החלטת של
כ"ט בנובמבר, אם כי מכמה בחינות אחרות לא לגמרי הדביקה את מסגרת
ההחלטה ההיא. את זה אולי אבאר בהמשך הרצאתי.

בזה שאני אומר, שמשימתנו תהיה לסכל את העצת הזאת של קבלת
הדין-וחשבון של ברנאדוט ברוב של 2 שלישים ולחשאייר ממילא את
החלטת כ"ט בנובמבר כיסוד החוקי היחיד סבחינה בינלאומית להסדרת
עניני ארץ-ישראל, - בזה, אין אני בא להציע, שעמדתנו לגבי החלטת
כ"ט בנובמבר תהיה עמדה של הערצת דבר שבקדושה, שאין לנוע בו
חלילה, ולא רק שאין לגרוע ממנו, אלא גם אין לחוסים עליו חלילה
כמלוא הנימה. ביחסנו המורכב, הלא פשוט להחלטת כ"ט בנובמבר נעמוד
באמצע בין שתי קצוות: אין לגרום את החלטות כ"ט בנובמבר כדבר-מת
קבוע במסורות, שאין לשנותו בשום-פנים. והצעותיו של ברנאדוט

משנות שינויים מרחיקים לכת את ההחלטות האלה לכיוונים שונים.
 מבחינת השטח הוא גורע מהמדינה היהודית שטח גדול, הוא מוסיף
 למדינה היהודית שטח מסויים קטן יותר, מבחינת מבנה המשטר של
 הארץ הוא מבטל את הברית הכלכלית. אמנם הוא משאיר את שאלת גורלת
 המדינה של ארץ-ישראל הערבית פתוח, אך הוא ממליץ על סיפוח החלק
 הערבי לעבר-הירדן. על-ידי-כך מכנים הוא בחבנית שינויים מופלגים
 מאד כאשר אנו עומדים באמצע. לא שבחרנו לנו לעמוד באמצע אחרי
 שהחברר לנו, שישנו מרחק כזה בין שתי הקצוות ומוטב לנו לדרוך בשביל
 חזק שביניהן. אנו קבענו, על כל פנים חולכים וקובעים (אחד
 משלבי הקביעה היא הישיבה הנוכחית), את דרכנו תוך שיקול האינטרס
 שלנו. לא שאנו מעלימים עין ומוציאים מן החשבון את עמדותיהם
 של הצורדים היריבים, של כל אחד ואחד מהם הייתה ותהיה בלי ספק השפעה
 על גורלנו. אנו מביאים את זה בחשבון. אך לא זהו הגורם המכריע,
 שלפיו אנו קובעים את דרכנו, אלא אנחנו שואלים את עצמנו, מה
 הכרחי לנו ובמה אנחנו צודקים?

יש ויכוח בציבור בשאלה הזאת. בעתונות ומעל במות (כוונתי
 לעתונות ולבמות שלנו בחוף מדינת ישראל בחוף הציבור היהודי)
 נשמעה ביקורת, שממשלת ישראל, על כל פנים משרד-החוץ - במידת שהוא
 משמש שופר לממשלה כלת חוץ - מסתובבים ועלולים להסתבך יותר ויותר
 בסחירה מסוכנת, מפני שהם אוחזים בשני ראשי החבל, הם אומרים.
 "אחוז בזה וגם מזה אל תנח ירך", הם אינם רוצים להיפרד מהחלטת
 כ"ט בנובמבר, בשבילם החלטת כ"ט בנובמבר היא משען גדול מאד, אך
 אינם מסתפקים בו והם דורשים כל מיני חוספות ופותרים כל מיני
 שאלות שנסגרו בחוף ההחלטת היא.

אני חלקי עם אלה, שלא גרסו שיש סחירה בין בילסמור ובין
 קבלת כ"ט בנובמבר. לא הייתה סחירה בין חביעה ארץ-ישראל המערבית

כולה. כמדינה יהודית ובין ההסכמה להקים מדינה בחלק מארץ-ישראל
המערבית. החביעה הראשונה הייתה חביעה צודקת, וחפשה שבאה לבסוף
הייתה פשרה מוצדקת.

הדברים לא באו כדבר והיטוכו, אלא כשלבים של הגשמה.
דרשנו מה שהגיע לנו, וקיבלנו מה שיכולנו להשיג, אך סחוך כך אין
בעינינו החלטה כ"ם בנובמבר דבר מה קבוע במסמרות, סגור ומסוגר,
שבשום פנים אין להוסיף עליו. מעולם לא תכננו, שזהו חסאכסיסום
שלנו. היינו אמנם מוכנים לכך אילו ההגשמה התכנית על כל מה
שחיה בה: אילו קמה המדינה הערבית בתוך החלק של ארץ-ישראל שהוקצב
לה, אילו קמה המדינה הערבית תוך יחסי-שלום אחר, אילו קמה בינינו
חברית הכלכלית, אילו קמה ירושלים בינלאומית תוך שיחוף שני הצדדים,
היהודים והערבים, כפי שזה היה צפוי בהחלטה - אז היינו צריכים לחתום
על התחייבות המכבדת את הגבולות שהוקצו לנו בהחלטה ה-29 בנובמבר,
ולא היינו פולזלים בגבולות אלה. ואילו היה מישח מנסה לזלזל
בהתחייבות זו שלנו, אני מניח, שזה היה משמש נושא לסאבך פנימי
חסור סאד, ואני מניח, שכוחות השלטון, הסדר, האחריזות והנאמנות
הבינלאומית במדינת ישראל היו גוברים על אלה, שהיו מבקשים למעול
בנאמנות הבינלאומית.

אלא שהנחות אלו לא נתקיימו, ובכמה בחינות נתקיים ההיפך הגמור
המדינה הערבית לא קמה. אחזור על דבריו של אחד מחברינו לפני ימים
אחרים. החלוקה לא התגשמה, מה שהתגשם, זהו דבר הקמת מדינת ישראל.
ומסילא לא קמה חברית הכלכלית בין מדינת ישראל והמדינה הערבית,
כל תהליך ההגשמה לא בא בדרכי שלום, אלא תוך מלחמת משלושה עברים,
רק משלושה עברים, כי מהעבר הרביעי ישנו הים, אילו היינו מוכתרים
מארבעת העברים ביבשת - הרי הייתה לנו ודאי מלחמה מארבעת עברינו.
המדינה קמה תוך הדיפת מלחמה זו, על כל פנים עד עכשיו.

הנסיון הוכיח את ההצדקה, את החכמה ואת האפשרות להשיג חיקונים בחכמה, בלי לגרוע מהגבולות של כ"ט בנובמבר. שום ניסוק מן הנימוקים שהביאו לידי כלילת השטחים שנכללו בתחום מדינת ישראל לפי החלטת כ"ט בנובמבר, שום ניסוק מנימוקים אלה לא נפסל על-ידי הנסיון במשך הזמן הזה. לא נפסלו הנימוקים שהיו בעד כלילת הגליל המערבי, בעד כלילת העמק עם עמק בית-שאן, בעד כלילת עמק החוף והנגב - כל הנימוקים האלה עומדים בעינם. אלה המציעים לקחת מאחז את הנגב, לא הביאו עד עתה שום ניסוק רציני, הסותר את הנימוקים שלנו. לעומת זה נחלשו בהרבה הנימוקים, שבכותם, נניח, נשללה מאחזנו ירושלים, שבכותם נשלל גשר יבשתי של ירושלים עם הגוף העיקרי של מדינת ישראל, שבכותם נשלל מאחזנו הגליל - כוחם של נימוקים אלה פקע בהרבה, הם פקעו לחלוטין.

נוספו נימוקים חדשים להביעה ירושלים יהודית, להביעה גשר יבשתי בין ירושלים היהודית ומדינת ישראל, השפלה וחוף הים, נוספו נימוקים לכלילת הגליל כולו במדינת ישראל. למה נחא מחלמים מנימוקים אלה ולמה נחלש מהחלשת הנימוקים השליליים?

ואם הרקע הכללי של תביעתנו הוא תביעת כל ארץ-ישראל המערבית הפשרה שהטכנו לה לא יצאה לפועל שלא באשמחנו, אלא בגלל הנסיון להפוך הקערה על פיה. אנו עומדים בפני דיון בשאלה מחדש: מהו איפוא הסכם המוסרי, המדיני והמעשי שלא לעורר בהזדמנות זו תביעות, שאנו חושבים אותן להכרחיות?

ייתכן, שלא את כל התביעות אנו מצווים להעמיד על סדר-היום. אני סבור, שמצבנו בגליל כיום הוא כזה מבחינת שליטתנו שם, שלא מוכרח לבוא דווקא תביעה לגליל, עצם היותנו שם ואי נכונותנו להסתלק מאותם השטחים שביריגו, מחזקת את תביעתנו על הגליל, שמירוש, תביעה של השטח הזה למעשה.

אינני חושב, שאנו ניכנס כאן בבירור שאלות חכמיות, מתי לדרוש זאת ובאיזו הרגשה לדרוש ובאיזה סדר להעמיד את תביעותינו אם נדרוש משהו במפורש או רק ברמז. לפי מהותם של הדברים, או לפי איזה צד פורמאלי וחכמי. תביעתנו לתיקונים בהחלטת כ"ט בנובמבר שלושה יסודות לה: קודם כל - ירושלים, ירושלים והגשר אליה, שניה - דבר שאינו עומד בשום השוואה של חשיבות, אך בכל זאת יש לו ערך חיוני: יפוג ושלישית - הגליל כולו.

הממשלה החליטה - אמנם החלטה זו הייתה עוד לפני הופעת חדין-וחשבון של ברנאדוט (אמסור במידת הדיוק המאכמימאלי את חוכן ההחלטה של הממשלה, אם כי אינני מחייב לצטט אותה מלה במלה): לא לעורר את שאלת הגבולות, ואם התעורר השאלה, עמדתנו היא, שאנו עומדים על כל השטח של כ"ט בנובמבר, אך דורשים בו תיקונים, ואם נצטרך לפרש את התיקונים - נפרש אותם. לגבי ירושלים הייתה החלטה מסויימת, שחייבה לפרש את עמדתנו, ועוד אעמוד על זה.

עמדה זו אין כל ספק, שהיא מביאה אותנו לידי החנגשות עם סרינות המערב לפי העמדה שהם קבעו, באשר הם מוכנים לתת לנו את הגליל אם נוותר על הנגב, על כל פנים זוהי עמדתם לפי פתח הדברים. אנו לא נסכים להסתלק מאותו החלק של הגליל שהוא בידינו, זה כמובן בלי לוותר על הנגב. אנו מתנגשים אתם בשאלת ירושלים, ומתנגשים אתם בדרך לירושלים.

לעומת זה עלולים להגיע לידי החנגשות גם עם בריית-המועצות. ואין להתעלם מהחנגשות זו. אנו נעשה מאמצים גדולים לשמור על ההבנה אחת, היא נשמרה עד היום לגבי כל השאלות העיקריות במהלך ההכרעה בשאלת ארץ-ישראל בארגון האומות המאוחדות, בין אם זה היה בעצרת, בין אם במועצת הבטחון ובין אם במועצת הנאמנות.

אך אין להתעלם מכך, שגישותינו אינן עולות דוקא בד בבד. את הדין-וחשבון של ברנארוט יש לראות כתכנית שיש בה שלמות ידועה. היסוד האחד שבה הוא קבלת הדין לגבי מדינת ישראל. אין כל ספק, שלגבי קבלת היסוד הזה כיסוד משותף לתכנית מוסכמת של שתי המעצמות, פעל לחץ אמריקאי כלפי אנגליה, לשכנע את בוויין ואח אנשי הכת שלו במשרד-החוץ ואת ראשי השירותים הצבאיים, שמלחמתם במדינת ישראל היא לשוא, שגם מלחמתם לצמצם ולקצץ את מדינת ישראל עד שתיחפץ לדבר מה מיקרוסקופי - גם זה לשוא, ושיש לקבל את הדין שהמדינה קיימת, והיא צריכה להיות בעלת כושר קיום, שיש גם להסכים מראש בתהליך מסויים, להכיר בה, ולהכיר תכרת מלאה, לא רק דה-פקטו, אלא גם דה-יורה ולקבל אותה לאומות המאוחדות.

שנית, פעל בלי ספק הלחץ לגבי השטח בקוים כלליים, לקבל את הדין של השליטה הצבאית הקיימת לא בכל מקום ומקום, ומחוך כך לוותר למדינה היהודית על הגליל. (מראה על הספת: הקו האדום שאנו רואים אותו על פני שטח הגליל - הוא הקו הצבאי שלנו, קו החזית). כפי שראיתם, עריין ישנו שם כיום, הנמצא בשליטת הערבית, בכיבושיו של כוחות קאוקג'י. לפי המצב עכשיו ברור, שגורלו של השטח הזה נגזר. אם הם לא יצליחו לעקור אותנו מן האזורים הסובבים את הכיס הזה, אין כל אפשרות לאחד את הכיס הזה עם השטח העיקרי של המדינה הערבית המיועדת, והגבול רחוק מאד משני הצדדים, מנקודת ההצטלבות שבתכנית העצרת. בשביל להגיע לאחת מנקודות ההצטלבות הללו, צריך יהיה לפנות שטח גדול מאד מן הצבא שלנו - מה שאין להנחת שיעשה ברצון, ואז צריך יהיה לשלוח הנה צבא בינלאומי, שגם זה מחוץ לגדר המציאות. לכן אין תקומה לכיס הזה. ואם יתחדשו הקרבות ואם יש דבר מה בסוה, הרי זה תיסול הכיס הזה. ואם גם לא יתחדשו הקרבות ואם נשב בסו"ם ואם רק להנחת כחנחה שאין לערער עליה, שהיהודים לא יוותרו על מה שכבשו כאן, - מוכרח יהיה הצד שכנגד לוותר על המובלעת הזאת.

27.9.1948

doc00645n

אסנם, להלכה, אפשרי הוא סיפוח הכיס הזה ללבנון. ללבנון
ולא לסוריה. אין כל מגע בין השטח הזה ובין סוריה. הוא כולו
משיק עם הלבנון. אבל שאלה גדולה היא, אם הלבנון חשמה למתנה
הזאת או אפילו אם תסכים לה. כי כל חשמה הזה מאוכלס מושלמים
ומיפותו ללבנון מן החכרת שישנה את מאזן הכוחות שם, שהוא מאזן
כוחות רופף מאד, וליצור הכרעה של אוכלוסיה מושלמית בלבנון.
אני סביא את השיקול הזה מלבד שיקולים חסורים בהרבה מבחינה זו.
כי זהו שידור מערכות גדול הרבה יותר, ומפק אם נסבול את זה בלי
פיצויים מרחיקי לכת.

לגבי הדברים האלה - זוהי קבלת הדין, אתם הנכם מדינת-ישראל
ואנחנו נכיר בכם בבוא מועד וחקבלו את חגליל. תמורת זה עליכם לוותר
על כל הנגב. וחננב צריך להיות מסופח לעבר-הירדן.

ברור שלא מרצון להעניק לעולם הערבי מדבר נוסף על המדבריות
הרבים שהוא משופע בהם, באה החצעה הזאת לקחת את הנגב על חלקו
המדברי ממדינת ישראל ולהגיש אותו במחנה דווקא לעבר-הירדן. זהו
חלק מן החכניה השלמה. על-ידי תשלום הסתיר הזה של הודיה במדינת
ישראל ומילוי משאלת לבה, אפשר לומר ההיסטוריה, לשלום על חגליל
כולו, ראו כאן את האפשרות, גם כן ההיסטוריה, לסדר את עניני העולם
המערבי בחלק זה של חבל על-ידי החקשרות עם מדינה, שיש להנחת,
שיותר מכל מדינה אחרת תהיה נזקקת עוד שנים רבות, אם לא דורות,
לחסיכה היצונית, באשר אחרת לא תהיה לה כל תקומה, מפני שהיא נחשלת
מאד ומפגרת מאד, כי מרבית שטחה הוא מדבר וכאן אפשר לחוסיף לה עוד
מדבר. אלא שאפשר להשתמש במשולש הזה לבסיסים. זה גם נותן מוצא
ליס-סוף, שאין לזלזל בו. חשמה הזה כולו מוחאם למחננות, לשדות
תעופה ומרכזי אימונים וכו', ואז יוכל לתפוש את מקומו בשרשרת אמצעי-

27.9.1948

doc00645p

הבטחון שבמזרח תחילתו. על-ידי כך נוצר בסיס לשליטה מסויימת, על-ידי מדינה בעלת-ברית, על-ידי זכויות סמנה, בחוקת חוזה כמובן, לבסיס צבאי, ואז באה התוספת ירושלים בינלאומית. בכל הסדר בינלאומי, ההכרעה ביחס אליה ברורה כיום, בהרכב הנוכחי של האו"ם, וזכויות מסוימות מנוסחות באופן מקורפל של נמל חפשי בחיפה. אין לדעת, מה מסתתר תחת הנוסח הזה. אך מסתתר תחתיו. זאת אומרת פרישת השפעה מסויימת על מדינת ישראל.

אנחנו נחנוד לזה. נתנגד לזה לא לפני שאנו מזדהים בריב הגדול בין איתני עולם עם צד אחד כנגד צד אחר. אנחנו נחנוד לזה, לפני שיש בזה פגיעות חמורות בעתידנו מבחינת השטח, ואולי גם מבחינת חריבונו.

קודם-כל נבדוק את ענין השטח. שטחה של ארץ-ישראל המערבית הוא 26 מיליון דונם. הרו"ח של אונסקופ חילק את הארץ לשתי מדינות ומובלעת קטנה של ירושלים. החלוקה הייתה: ששה עשר מיליון דונם למדינה היהודית ו-10 מיליון דונם למדינה הערבית. בעצרת של השנה שעברה. בוועידות שלה, היה דין-ודברים רב בשאלת התסדר הטריטוריאלי הזה ונעשה נסיון נמרץ, ביחוד מצד משלחת ארצות-הברית, שבענין זה עשתה את שליחותה של אנגליה וגם את שליחותה של ארצות-הברית מבחינת ה"ספייט דפארטמנט" שלה, להקטין הקטנה ניכרת את שטח המדינה היהודית לטובת המדינה הערבית. המשאלה העיקרית הייתה, לתת למדינה היהודית את מיעוט השטח, ורק אחר כך הסכימו לאזן במקצת את כמות המאזניים, ולאחר מאבק ממושך ומר מאד, ולאחר שלא הצליחו לקרוע מאתנו את סרביה הנגב, היינו אנחנו לעומת זה מוכרחים לוותר משהו וחשנו בעד זה פיצויים במקומות אחרים: בגליל המזרחי וגם בגליל המערבי ובעוד כמה מקומות, ויצא שתלה הקטנה-נמו של שטח המדינה היהודית והגדלת-נמו של שטח המדינה הערבית - כל אחת בשני מיליון דונם. זאת אומרת, יצאנו מהעצרת, בהחלטה כ"ס בנובמבר, כששטח המדינה

היהודית הוא 14 מיליון דונם ושטח המדינה הערבית 12 מיליון דונם
למחרת יום קבלת ההחלטה הייתי בווינגטון, "בסטייט דפרטמנט"

ושם חוגר לי באופן מפורש ביוזר: אין אנו משלימים עם זה. אנו
חושבים שזה לא צודק, שזה לא נכון, אתם לא תוכלו לנצל את כל השטח
לא תוכלו להגן על כל השטח, אתם תוקעים טריז בעולם הערבי טריז בין
עבר-הירדן ובין מצרים, וזה לא מוצדק, לבנו איננו שלם עם זה.
חבר הזה בא בניגוד לנו, והנימה הזאת מצד ממשלת ארצות הברית הלכה
וחזרה במשך כל החדשים האלה. לפני זמן קצר, לפני פרסום חדין-
וחשבון, פנתה אלינו ממשלת ארצות-הברית ושאלה אותנו אם אנו מוכנים
לחשוב על החלפת חלק גדול מהשטח המדברי של הנגב (זאת היתה ההגדרה
"חלק גדול מהשטח המדברי של הנגב"), חסורת החלק הפורה של חגליל
המערבי הנמצא בידינו. ועל זה ענינו בשלילה, אמרנו: מה שנמצא
בידינו נמצא בידינו, אך אין כל הצדקה שנקריב את המדבר הזה,
שבבילנו איננו מדבר ובשביל אחרים שיקבלו אוהו ישאר מדבר לנצח
נצחים. הנוסחה של ברנאדוט היא הרבה יותר מרחיקה, יש כאן הסתמכות
בלתי מפורשת וגם הסתמכות מטעה, בלתי אמינה, על המצב הצבאי, האמת
היא, שהקו הזה, מג'דל - פאלוג'ה, הוא כיום קו חזית, וחמצרים,
הכוחות המצריים שולטים למעשה בקו הזה. אמנם אנו נמצאים לא רק
מצפון להם, אלא גם מדרום להם. יתר על כן, כשם שהם חוצים פה
אותנו, כך אנחנו חוצים את הקו הזה. הם אינם חוצים אותנו בשלמות
ואנו איננו חוצים אותם בשלמות. רק ההפוגה יכולה לחקק את המצב
המסוכסך הזה של החזיתות בנקודה זאת. כשם שאי-אפשר לומר, שהקו
המצרי הזה חוצה את עמק החוף לשתיים, כך אי-אפשר לומר, שהקו הזה
שלנו חוצה את עמק השפלה לשניים. אך מטרת הכיבוש הזה שלהם, תפיסת
הקו, היתה ברורה. והיא באה לנתק את הנגב כולו והמסקנה של ברנאדוט
כאילו סקבלת את המשימה הזאת כמשימה שהצליחה ונחבצעה, שהנגב כולו
נחתק. ברנאדוט מקבל כעובדה את שליטתה הצבאית של מצרים בנגב,

אך עובדה היא, שמדרום לקו הזה משתרע מרחב, שהוא כמעט, או בחלקו הגדול, נקי לגמרי מכווחות מצריים, (אמנם איננו נקי מערבים ויש ערבים המסתובבים שם, ויש ערבים ירודים, וערבים אויבים) - מדרום לקו הזה ישנן 26 נקודות עבריות, מהן 24 קיימות ועומדות ותן כולן עכשיו בפיסים צבאיים, נוסף על כך שתי נקודות שננטשו על ידינו, אך זאת היא אדמה שלנו. ויש פה עוד שטחי אדמה שלא התאחזנו בהם. מה הן הנקודות האלה בשבילנו - על זה לא אומר אף מלה. אם חסורת זאת הם מציעים לנו אח כל הגליל, הווה אומר, שהם מוסיפים מיליון ורבע דונם על שטח המדינה היהודית, שלפי כ"מ בנובמבר. אם תעקבו את הקו הכחול, זהו הגבול לפי כ"מ בנובמבר, ואם תתחילו מהנקודה סאלוג'ה - ובמסקנות ברנאדוס נאמר, שיש לעשות את הצרי-סוריות עד כמה שאפשר רצופות - הרי הוא מותח את הגבול ספאלוג'ה בקו ישר לרמלה וסרמלה על פני לוח עד הנקודה הזאת (מראה על המפה). ומכאן זה מתמוג עם הגבול לפי כ"מ בנובמבר. הוא מיישר את הגבול הזה וייתכן שכחוצאת מן היישוב הזה יש חוספת שטח למדינה היהודית, יתכן שזה מכניס חוספת של רבע מיליון או מאתיים אלף דונם למדינה, זוהי הנחה, אך לא דבר בטוח. השטח שהם נותנים לערבים הוא כשלוש עשרה וחצי מיליון, אך שני מיליון ושלוש רבעים מזה נמצאים ממילא בחחום המדינה הערבית, וכך יוצא, שהתפתחה נטו בחחום המדינה היא 10 מיליון. הווה אומר, שהוא גורע מהמדינה היהודית יותר מ-9 מיליון דונם. זאת אומרת, ששטח המדינה היהודית יורד מ-14 מיליון ל-5 מיליון דונם. התפתחה ב-9 מיליון. ברור שכשמשווים מספרים יש לחשוש לא רק את הכמות, צריך להשוות גם את האיכות, לא רק את השטח אלא גם את המשקל, לא הרי דונם בנגב כהרי דונם בגליל, ולא עוד, אלא לא הרי 10 דונם בנגב כהרי דונם אחד בגליל. אף-על-פי-כן ישנה חשיבות מכרעת גם לשטח. קודם כל, זה כולל את אותו השטח בנגב

שהוא לכל חרקות איזור החיישנות ובמידה שהמים ירבו בתוכו יכול
 הוא להיחפך לאיזור צפוף יותר ויותר, וזהו בעצם המרחב החיישנותי.
 שנית, יש פה אפשרויות מינרליות. שלישית, זהו השטח המאפשר
 גישה לים-המלח, ויש לנו כיום נקודה בים-המלח סדום, שהיא
 ביריננו. חכמית החלוקה של נובמבר ניתקה אותנו מצפון ים-המלח,
 ועל-ידי-כך אנחנו מאבדים לגמרי כל קשר עם ים-המלח, שייחפך כולו
 לים ערבי, והיא גוזלת מאתנו את המסען שכבשנו לנו, אמנם לא במאבק
 הצבאי, אלא במאבק המדיני, במפרץ אילת, עם כל הסיכויים הכרוכים בו
 לעתיד לבוא, שאין לשער אותם כלל כיום. חסודה זה אנו מקבלים את
 הגליל, שכיום בין-כך ובין-כך ביריננו הוא ברובו הגדול. הכים הזה
 בין-כך ובין-כך אין לו הקומה. אנו מקבלים פה הבטחה של בסיסים
 בריטיים, שלא יהיו גורם מסייע לחגבורת העצמאות של מדינת ישראל.
 ואני מניח, שגם מצרים איננה רוצה בנוי הזה של בסיסים בריטיים
 על גבולות הגבירה העצמאות שלה.

כפי שאני גורס את החלטת הממשלה, העומדת על גבולות ההחלטה
 של כ"ס בנובמבר ומתנגדת לחילופי הגליל בנגב, אנו מצויים בעניין זה
 על מערכה קשה עד הסוף. אנו מצויים שלא להסכים בשום פנים לווייתור
 בעניין זה. אם תיפול החרעה נגדנו, חסיד נצטרך להתייעץ מחדש מהו
 קו חנוהג שלנו במקרה של חרעה נגדנו. ירנו לא תהיה בהסכמת לחרעה
 נגדנו בשאלת חליפין של הגליל בנגב, אנו נעשה את הכל לסכל חרעה
 זו. זו תהיה עמידה לא קלה. אני מכיר את הכוחות המצטרפים היום
 לעסדה מגובשת זו, ואני סבור, שאנו ניהן דין חסור לפני ההיסטוריה,
 אם לא נעמוד במערכה זו עד הום.

לעומת זה יש לברר את שאלת הגליל. בגליל המצב הוא כזה. אם
 תחבוננו (מראה על מפה המציינת קו הגבולות לפי הצעת האוסות המאוחדות
 ולפי עמדתנו הממשית כיום) תראו, שהקו האדום והקו הכחול תוחכים
 זה את זה, פירוש הדבר, שאנחנו איננו מחזיקים בפינה זו בכל השטח

המיועד לנו. הגבול תכחול זוהי החזית שלנו, הקו האדום זהו הגבול לפי החלטות כ"ט בנובמבר.

אפשר לומר בערך, שאותו החיקון שהשגנו במאמצים פוליטיים

בלייק-סאכס על-ידי חוספת שרשרת חרים, או הרחבת שרשרת החרים לחגנה על עמק החולה, ואת זה השגנו בנימוק שאי אפשר לחשאייר עמק זה בלי מגן - את ההישג הפוליטי הזה לא הצלחנו לממש מימוש צבאי, זוהי האספה. אני זוכר בימים שנלחמנו על חרים אלה, חר אחרי חר ובקעה אחרי בקעה, ושאלנו את עצמנו, הנוכל לממש זאת מימוש מעשי? חשונה אלה נחקיימו בפינה זו.

לעומת זה בבשנו חלקים אחרים של הגליל, שהם בחלקם חרריים, הרבה יותר סמך שהיה כלול במדינת היהודית. אמנם לא הפסדנו פה, אלא שזה הוציא משליטתנו 225,000 דונם, בשעה שבחלקים אחרים של הגליל אנו מחזיקים ב-625,000 דונם, נוסף על חרימוריה שהייתה לנו לפי החלטת או"ם ויש לנו רווח נקי של 400,000 דונם. אמנם נשאר פה כים, שהוא 725,000 דונם, ומה 500,000 מתוך המדינה הערבית.

אין לשכוח, שהכים הזה אינו ריק, ולא רק שאינו ריק, אלא הוא מאוכלס עכשיו כפלים. אוכלוסייתו הרגילה של הכים היא בערך 30,000 ערבים, וכיום יש בו לפי ההערכות שלנו, לפי אומדנות שונות 60,000 ערבים, 30,000 חנוספים הם הערבים שנמשו את השטחים שמסביב.

בדרך כלל עלינו לדעת חופעה זו, שהרוב הגדול של הערבים חכפריים, שנמשו את כפריהם בשטח ישראל, לא הרחיקו נדוד, הם לא הלכו עד כמה שאפשר רחוק יותר, אלא בדרך כלל חשתדלו ללכת קרוב יותר עד כמה שאפשר, ולהישאר בנקודה הראשונה שיכלו להתזיק בה מעמד בקרבת חכפריים שלהם.

לפי האומדנות שלנו, ואם נקבל את הסטאטיסטיקה של ממשלת

27.9.1948

doc00645u

המאנדאט כנכונה, נטשו 460,000 ערבים את השטחים המוחזקים בידינו. הבדיקות שלנו אינן סוכיות, אינן מאמתות את הגירסה הרווחת אצלנו ברחוב, שהברית הערבית הוכיחה את אפסות הסטאטיסטיקה של הממשלה הבריטית, הנחת זו אינה מהאמת. מהאמת ההנחה, שהסטאטיסטיקה הממשלתית שלהם היא בערך נכונה. יש מניחים, שיש בה הפרזה של 10% בערך. אני אומר זאת לא בשמי, אלא בשם מומחים שטיפלו בעניין זה, ואין האחריות לנכונות הספרים עלי, אם כי עלי להשתמש בחומר שהם מגישים לי ועלי להניח, שהערכותיהם נכונות. אם נניח, שיש בה הגזמה ב-10%, הרי מספר הערבים שנמשו את מדינת ישראל הוא 420,000 נפש. מן המספר הזה נשאר הרוב הגדול בחומי ארץ-ישראל, 135,000 בערך נדדו לארצות השכנות, ואחוז העירוניים בחוכם גבוה בהרבה מאחוז הכפריים, והרוב מתוך 135,000 שוב נשאר בעבר-הירדן, כ-285,000 נשארו בארץ-ישראל, ורובם של אלה בקרבת כפריהם, עד כמה שזה ניתן להם.

החמונה בגליל היא, שפה ישנה חכמלת האוכלוסיה בחוף הכיס. אם נוסיף 15,000 ערבים בערך שנשארו בחלקי הגליל שאנחנו מחזיקים בהם, ואם יהיה שלום על יסוד זה - החפזר האוכלוסיה הערבית למקומותיה והאוכלוסיה הערבית בגליל חישאר במעט כמות שהיא.

לדעתי, הציעו לנו, או מציעים לנו את הגליל כפיצוי בעד הנגב, לפי שהם מבינים שהגליל הוא בין-כך ובין-כך שלנו, או עשוי להיות שלנו. זאת אומרת, שאנחנו איננו קונים מה איזה דבר שכדאי לנו לשלם בעדו, או על כל פנים לשלם מחיר כח יקר כמו כל הנגב כולו, או אפילו אם השאלה תהיה רק רובו של הנגב או החלק העיקרי שלו.

על כל סנים כשאנו נכנסים עכשיו למערכת, אל נקל עליהם את

27.9.1948

doc00645v

הגזילה הזאת, את הקריעה הזאת, אל ניתן להם להרוויח במקח ומסכר זה על-ידי הדגשת ענין הגליל. אני סבור, שחכמים שלנו צריך להיות לנהוג לגבי הגליל כדבר שהוא מסילא שלנו, שחרי אנהנו מחזיקים בו, והמערכה על הנגב צריכה להיות כעל שטח שהוא שלנו לפי החלטת כ"מ בנובמבר, ושהם מתנכלים לקחת אותו מידינו.

כשהזכרתי את שלוש התביעות שלנו, הזכרתי כתביעה ראשונה את ענין ירושלים, לפי סדר הדברים שבדין-וחשבון של הרוזן ברנדוט אני מביע עכשיו לענין ירושלים. כאן מוכרחה להיות מערכה גדולה.

הממשלה החליטה לחבוע את ירושלים החדשה כחלק בלתי נפרד של חסדינה היהודית וכן לחבוע את המסדרון לירושלים, את המסדרון שאנהנו מחזיקים בו כמס, כחלק חסדינה היהודית. הממשלה החליטה, שיש להסכים לכך, ביחוד אם תהיה חביעה, כשם שוודאי תהיה חביעה, שירושלים העתיקה, הישנה, העיר שבתוך החומות, תהיה נתונה למשטר בינלאומי. הממשלה החלטה לא מקט בשאלה, מהו הרע במיעוטו לגבי ירושלים החדשה.

נניח, שהתביעה שלנו לכלילת ירושלים החדשה בחחום חסדינה היהודית אינה מתקבלת, נניח, שאנו נחלקים בחתנגדות נמרצת ובלתי מתפשרת, וכל חלקה של החדשים שעברו - בגידת העולם הנוצרי בירושלים שלו, העובדה שרק בכותותינו הצלנו את עבריותה של ירושלים, וחצלנו גם את נוצריותה של ירושלים מנפילתה מחדש בידי האיסלאם - נניח שכל זה אינו משפיע, ואנהנו עומדים בפני הברירה, או שירושלים תהיה כולה בינלאומית, או אם לא תהיה בינלאומית, נחיה מוכרחים להתפשר עם מסירת חלק מירושלים החדשה לשלטון ערבי - הרי השאלה היא, מה הוא הרע במיעוטו? האם הרע במיעוטו הוא משטר בינלאומי, זאת אומרת, האם אנו צריכים לומר: מוטב שכל ירושלים תהיה תחת משטר בינלאומי, מוטב לנו לוותר לגמרי על כלילת ירושלים בחסדינה היהודית, ובלבד ששום חלק מירושלים, ויהיה גם קטן ביחס, לא יפול לשלטון ערבי -

או שהרע המיעוטו הוא חלק קטן של ירושלים החדשה חתח שלטון ערבי, כדי שכל ירושלים לא תהיה בינלאומית, וכדי שתהא למדינה היהודית אחיזה בירושלים, כדי שחלק של ירושלים העתיקה יהא כלול במדינה היהודית, מוטב לנו להסכים שחלק מירושלים החדשה יהיה בשלטון ערבי? אני אומר, שהמשלה החלבמה לא מעם וישבה לא מעם על מדוכה זו.

המשלה גם שמעה בענין זה משלחת של יהודי ירושלים שהופיעה לפניו. אמנם המשלחת היתה מורכבת מראשי מוסדות שונים, אך הם גם אנשים חשייכים לחוגים שונים, לחלקים שונים ביישוב וביישוב ירושלים. המשלה החרשמה מאד מאחדותה של משלחת זו, מן התוקף והרגש בהם נאמרו דבריה. היו בממשלה חברים שהחזיקו מלכתחילה בענין זה בדעה מסויימת, לבסוף נחבלה דעה זו.

אני חוזר ואומר: כולי עלמא לא פליגי, שמוטב שירושלים תהיה כולה בידי יהודים ולא בידי משמר בינלאומי. כולי עלמא לא פליגי, שמוטב שלא תהיה כל דריסת רגל לשלטון ערבי בירושלים. אך אם לא נוכל להשיג אח ירושלים כולה לשלטון יהודי, מחעוררת חשאלה הנקבת, סהו חרע במיעוטו - - -

אני רוצה להוסיף הנחות אחדות. סבורני, שבחצגת ענין ירושלים אין להפריד עכשיו בין ענין ירושלים ובין ענין המסדרון. יש לעסוד על שני הדברים בהרגשה אחת ויש להציגם כחביעה אחת, כשני דברים שאין להפריד ביניהם.

שנית, בארגומנטאציה בענין זה צריך להיזהר, לדעתי, סלנצל יותר מדי את העובדה של חוסר מסעות לכאורה שבתביעה ירושלים בינלאומית. חוסר הממשות נובע מחוסר הנכונות לשלוח לשם צבא בינלאומי. יש להיזהר מלהיאחז יותר מדי בהנחה זו. בוויכוח עם אומות העולם נוח יותר לומר: אנחנו אולי היינו מוכנים לדבר על

משטר בינלאומי, אבל אחם אינכם מוכנים לומר: חלא אין צבא בינלאומי ולא יהיה, וזה לא ייחכן בלי צבא, כפי שמוכיח הנסיון. לפי דעתי, זוהי דרך מסוכנת. ומה אם יהיה צבא? אם לא יהיה צבא, תהיה משטרה בינלאומית, שיהיה לה כוח ספיק. אמנם אמריקה אומרת כל הזמן שלא תשלח, ואמרת לנו זאת רק לפני ימים ספורים: היא בשום אופן לא תשלח צבא לשום חלק בארץ-ישראל. ומה אם ירשו לסתנדברים להחנדב למשטרה בינלאומית?

השאלה הנוקבת היא, אם לאחר הנסיון ולאור הבאות, ואולי לאור הבלחות של הבאות, אנחנו יכולים לסמוך על איזה כוח בינלאומי שיגן על יהודי ירושלים ועל עבריותה של ירושלים, אותה עבריות שעל-כל-פנים מנוי וגמור עמנו לשמור עליה. השאלה הנוקבת היא, אם אפשר לסמוך על כך? אם אפשר לסמוך - אולי צריך לחסכים לירושלים בינלאומית? ואם אי-אפשר לסמוך - אולי צריך להתנגד לירושלים בינלאומית, גם אם יבוא כוח בינלאומי לרדת מהאניה בתיפה לשם עליה לירושלים?

גם מערכת זו היא קשה מאוד. יש לנו לא מעט כוח למערכת זו לאחר מה שקרה, לאחר שמלכתחילה היינו מוכנים לוותר, ז.א. לא הראינו בזה איזו נוקשות והיינו מוכנים לתת מראש אמון לסיסמה זו, לקבל אותה, לשחק פעולה אחת, וגם שיתפנו אתה פעולה בפועל סמך בעיבוד חוקה, הבאנו אנשים במיוחד מירושלים לשם כך. אך עכשיו אנו מלומדי נסיון מר. יש אינסטינקט של קיום, הבוקע מפיו של יהודי ירושלמי. הוא איננו בטוח בחייו, הוא איננו בטוח בעתידו. למען עצמו הוא יהיה מוכן לשפוך דמו, ביכלתו-הוא, בגבורתו-הוא לשפוך את דמו למען חייו ועתידו, הוא הוכיח זאת, אך הוא לא יכול להיות בטוח, שזרים ישפכו את דמם בעדו. ומי יודע לקראת מה אנחנו הולכים במזרח, מסביב לארץ-ישראל, מי יודע אם בכלל יהיה כוח בינלאומי, ושם תהיה סיטואציה מהפכנית שהערבים יראו לעצמם הזדמנות לפרוק מעל שכמם את עול

27.9.1948

doc00645y

האז"ם? היה זמן שעמדנו בפני לחץ עצום למסור את נשק ההגנה, והיו כל מיני הבטחות: יהיה צבא שלנו, יהיה צבא ספנים ומאחור - ולא מסרנו את הנשק, אמרנו: בו הערובה היחידה, בזה שהוא שלנו, שהוא נשק יהודי. - כך מופיעה עכשיו שאלת ירושלים: הלססוך על חסר אחרים, או לא לססוך על חסר אחרים? זו השאלה הנוקבת.

באותה הזדמנות, שארצות-הבריה שאלו אותנו, אם אנו מוכנים להחליף חלק גדול מהשטח הסדברי של הנגב בגליל, הם גם הודיעו לנו: לגבי ירושלים אנו מחזיקים מבחינה עקרונית בעניין המשטר הבינלאומי, אך אנו מוכנים לדון על כל הסדר אחר שיתקבל על דעת שני הצדדים ולסמור שמירה מוחלטת על חסינות המקומות הקדושים. אחרי הודעת מארשאל, נאמר לנו מפי משלחת ארצות הבריה: השמתם לב לכך, שבנוגע לירושלים היו דבריו סתומים - הוא היה סתום במחכוון, הוא לא קבע בזה מסמרות. אינני יודע, אם יש בזה פחת, אך נחוצו לשקול את הדבר. יש עוד שאלת חיפה וכו'. דובר על נמל חפשי. אינני יודע.

אם עניין הנמל החפשי הוא דבר ברור ומסויים לגמרי. יש כל מיני נמלים חפשיים בעולם. עמדת הממשלה היא בדרך כלל, להיות נגד נמל חפשי, להיות נגד כל דבר שיש בו הגבלה מוחלטת של ריבונות אפילו לגבי איזה פרט שהוא. אך הארצות השכנות יש להן צרכים חיוניים לגבי נמל זה - אנו מוכנים לשבת אתן ולראות, איך אפשר להבטיח שיבואו על סיפוקן. אפשר ליצור איזור חפשי בנמל, ואפשר ליצור כמה אזורים חפשיים. זה יהיה תלוי ביחסים בינינו ובין מדינות אלה, זה יהיה נשען על הדדיות, על היענותן-הן לצרכים שלנו. זה ייעשה על ידי מדינה יהודית ריבונית העושה בחוץ שלה, שמתוך היענות לתביעות של שכנותיה קובעת סידורים ידועים, אך לא שהיא מקבלת מראש את הדין, שיש איזו הגבלה החוקתית המוטלת עליה מלמעלה. והוא הדין לגבי בחי-הזיקוק. הוא הדין לגבי שדה החקופה בלוד.

ושאלה אחרונה, שאני רוצה לגעת בה כאחת השאלות שחשודנה בלי ספק לדיון קשה בעצרת זו, היא שאלת הפליטים הערבים. את חרקי הספרי הגיאוגרפיים של השאלה הזאת כבר ציינתי במספרים ובעובדות שנחתי. אך ישנה כאן השאלה הסרינית.

כפי שכבר אמרתי, קובע הדין וחשבון זכות מחלטת לחזור. לא כל כך נוח, לא כל כך נתקבל על הדעת מבחינה אנושית כללית לעמוד נגד דבר שהוא אלמנטרי כל-כך, דבר אנושי פשוט. אדם נעקר ממקומו בכוח הזרוע, בזדון, שלא באשמחו, והוא רוצה לשוב למקומו. אני בטוח, שכל עם ועם עמד בפני שאלות אלה. אני זוכר, שבועידת הסוציאליסטית הבינלאומית, שהשתתפתי בה אחרי המלחמה, עמד סוציאליסט צ'כי, לא קומוניסט, והצדיק את עקירת הסודטים, דיבר דברים כדורבנות, שסחמו את כל הויכוח. "זו היא שאלת קיום של עם" - אמר, - והנסיון הוכיח, שאין לנו קיום כל זמן שהם יהיו פה, ולכן סוכרחים הם להעקר ואין פה שאלה, אם נלחמו בנו או לא, אם היו נאמנים לנו או לא - הם משמשים פתח סכנה בשבילנו, ואת פתח הסכנה צריך לסגור אחת ולתמיד, אחרת אין קיום לעמנו. השאלה היא זכות קיומו של העם הזה: אם זכאי הוא להחזיקים או לא. אם זכאי הוא - חרי יש מזה מסקנות. מסקנות קשות, אך אין ברירה". זה היה לא בפני גלריה של פומבי, אלא בישיבה סגורה, שהשתתפו בה שלושים וחמישה צירים, ושום דבר מישיבה זו לא היה סיועד לפרסום. והיא הייתה גם סחוף הרגשה של אינטימיות רבה בין האנשים, שבאו מארצות שונות, מפני מצבה הסיוח של החנועה הסוציאליסטית עכשיו באירופה.

אין זו שאלה של יחידים. אני לא הייתי נוקם לשון כזאת שנקם הסוציאליסט הצ'כי ולא הייתי מרחיק כל כך בניסוח הקיצוני, אך אין זו שאלה של פרט אלא של כלל: שאלת קיומו של כלל זה. אם המצב יהיה מצב של שלום בינינו ובין העולם הערבי, וחם יקבלו את המדינה שלנו

27.9.1948

doc00645z1

לתוך משפחה העמים מסביב כחלק של חסות חזית - זהו רקע אחד של השאלה. אך כל זמן שאין דבר כזה ושום תכלית מרוח של או"ם אינה יוצרת מצב כזה, - ובלבבות אינה מתחוללת שום מהפכה, כל-זמן שאין מצב כזה - הרי הרקע הוא אחר לגמרי. ופתרון הבעיה חזאח תלוי ברקע הכללי הזה ואינו קשור דווקא בכך, אם תפול הכרעה זו או אחרת באו"ם

אני סבור, שעלינו לנהל פעולת חסות נמרצת בעד הפתרון היסודי המרחיק, האומר שאת ההסוננים האלה, על-כל-פנים את מרביתם, יש ליישב בארצות השכנות, ואפשר ליישב אותם בארצות השכנות, וזה יהיה לברכה לבניהם אחריהם ולארצות אלה וליהודי ישראל גם יחד. מה הם הסיכויים של מערכה זו - מי נביא ויגיד. סבורני, שאנו נמצאים עכשיו בשלב מסוים ועלינו לחיזוק עליו, כיצד לנהוג במערכה זו בעצרת. ייתכן, שחתימה אפשרות לשוב לשרת-המערכה, ולמסור על מצב הדברים שבתויה וליטול עצה מהממשלה וממועצת-המדינה; וייתכן, שזה יהיה בלתי אפשרי ולא יהיה אפשר אלא לשלוח דין-וחשבון הנה. על-כל-פנים יהיה קשר מהודק מאד עם הארץ. עד כמה שתלגוף והצוירון מאפשרים זאת, בפעם הראשונה מופיעים אנו ממשלחת של מדינה ולא לפי המסמך הקודם, במסמך הקודם הייתה הסוכנות, שמניף-הנחלה לה בירושלים ובניו-יורק, וההנחלה כוללת החליטה, שאת המערכה הזאת מנהל הסניף בניו-יורק תוך החייעצויות עם ירושלים. אך בניו-יורק היה גוף ושיקול מדיני וקביעת מדיניות. הוספנו עליו ועדה מיעצת, שבה השתתפו נציגי מפלגות, שלא היו בהנחלה באותם הימים. עכשיו אין חצר כן. הגוף היתירי המברר שאלות של מדיניות דבתי ופוסק בתן, יושב כאן. זוהי הממשלה. יש לגוף זה ממשלה והיא עושה דברו של גוף זה. היא הוציאה לפועל את ההוראות שלו. היא אינה יכולה לשנות את המדיניות, אינה יכולה לשנות שום הוראה. וחפידה להודיע, שקו זה או אחר אינו מתקבל, ואם הממשלה מוצאת לנכון לשנות - היא משנה. אין היא מוצאת לנכון לשנות - אינה משנה ונשארת ההוראה הקודמת. הממשלה היא

שגרירות קולקסיבית, הכפופה לממשלה וכפופה על-ידי חוראותיה.
 כך נוחגות כל המסלחות, ויש שהדיון מתעכב, משום שמסלחת מסויימת
 לא קיבלה עדיין חוראת סאת מסלחת, ויש שהעניינים בוערים ומסלחת
 מסויימת, שהכל מחכים למוצא פיה, יושבת ושוחקת, כי היא עוד לא
 קיבלה חוראת, משום שהממשלה שלה עסוקה בעניינים אחרים. ומה שקורה
 למסלחת אחת יכול לקראות לכל מסלחת ואין שאלה של סבלנות. ואם
 לא הגיעו לאפשרות של הפסקת חנואם, שנאוסו אורך זמן רב סרי, כי
 דבר זה פוגע בריבונות של המדינה, שאותה הוא מייצג, כל-שכן שאין
 אונסים מסלחת ואין כופים אותה לחביע דעתה אם היא מסכימה או לא.
 כל הדברים האלה חלויים בממשלה ששיגרה את המסלחת ומוכרחים לחת
 לת שתוח להיסלך בממשלה ולחת לה שתוח לבוא לידי הכרעה.

לכן הייתי מציע מראש, שלא תהיה נוחגת בעניין זה עצבנות
 אצלנו. יכול להיות, שהממשלה חבדוק את המצב ותחליט לוותר, אך
 היא תעשה זאת על-פי סמכותה ואחריותה.

סה הם הסיכויים, האם יהיה רוב, או לא יהיה? אם לא יהיה
 רוב - הדבר יוחזר למועצת-הבטחון (כך אני מניח). אני רוצה להניח
 שלא נחזור למשטר של הפוגה. יכול להיות, שאז תתחדש אפשרות של
 חכרעה. אם יהיה רוב - תהיה השאלה חסורה, כי אין הדבר פשוט כל כך
 להסרות את פי האו"ם. הדבר חלוי, באיזה מידה תפגע בנו ההכרעה
 פגיעה חסורה, הדבר חלוי בחומרת הפגיעה. מראש אי אפשר להוציא
 מן החשבון אפשרות של פגיעה חסורה במידה כזו, שלא נקבל את הדיון
 והוא יוסרה על ידינו. אין להוציא זאת לכתחילה מן החשבון, אם כי
 זו תהיה מסקנה מרחיקת לכת ביותר, שאיש מאתנו לא יזלזל בחומרתה,
 ואפילו אלה מתחברים באו"ם, שיצביעו בעדנו בעניין מסוים, לא ירימו
 ראש בפני חכרעה חרוב. אך יש גם צד שני לבעיה - סה תהיה עמדת
 הערבים? אין אני מעלה על הדעת, שתהיה הסכמה מסורשת של הערבים

לאיזה פתרון-שחוא שיחבל. אם הערבים ימרו את פי האו"ם או לא - זוהי שאלה אחרת. ייתכן שהערבים ימרו במאוחר. וייתכן שיחול פילוג בליגה. הוא התחיל עם הקמת הממשלה בעזה.

בשלב זה רצוני להגיד, שענין גורלו של החלק הערבי של ארץ-ישראל אינו כזה שאנחנו יכולים להיות אדישים כלפיו. זה גם אינו ענין שאנחנו יכולים להכריע בו בכל מקרה ומקרה. זה חלוי בהרבה דברים. כיום נתון הענין לחסבוכת חסורה מאד מבחינתנו אנו. המצב הוא כזה: החלק הזה כשלעצמו אינו משמש כיום גורם מדיני והוא מושג גיאוגרפי, אם להשתמש במאמר היסטורי ידוע. אין לראות בתוכו עכשיו שום תהליך של גיבוש מסויים לשום מרכז פוליטי שהוא, שאפשר לראות בו התחלת איזו צמיחה של ארגון או של גוף, שיכול לשמש משען לשלטון ולהטלת מרות. מצד אחד יש מועמד אחד - וזהו השלטון של עבר-הירדן. זהו מכוונת-שלטון קיימת עם סגנון מפותח למדי בשביל ארץ ערבית, עם משענת בריטית, אבל עם כוונות משלו, שאינן מזדהות דוקא תמיד עם הכוונות הבריטיות. למשל, הרצון שנתגלה בעבר-הירדן, לבוא לאיזה הסכם איתנו. דבר זה לא רק שלא נעשה על פי הצעת הבריטים, אלא על-פי רוב בניגוד להצעתם. אין זאת חופעה דוקא של כלי-שרות לבריטים, כי אם מעין רצון להשתחרר מהגורל המחפיר להיות מכשיר לבריטים, ולהגיע לאיזו עצמאות כלשהי ולאפשרות עמדה של כבוד ידוע כלפי הבריטים, ולא להיות לגמרי חלוי בחסדם.

המרכז השני הוא המרכז המופתאי. הוא מנסה ליצור לעצמו עמדה קידסית בפינה של ארץ-ישראל - זוהי הממשלה הזמנית שהוקמה בעזה, ושביבת התפתחה מחלוקת קשה מאד. מעמד טריטוריאלי אין לה, שליטה טריטוריאליה אין לה, צבא סגובש אין לה. היא חלופה כולת בייחוסן של המדינות הערביות אליה. עבר-הירדן נלחמה בממשלה הזאת

27.9.1948

doc00645z4

בשצף-קצף, מצרים חומכת בה, אך עוד לא הכירה בה בפומבי, עיראק כנראה מחולקת בדעתה. סוריה כנראה גם כן חומכת בה, אך רק בחשאי כי כל חסימה גלויה שלה עלולה לפוצץ את חליגה. ומזכיר חליגה מתרוצץ ממדינה אחת לשניה, כדי להציל את חליגה.

אילו יכולנו להרשות לעצמנו רק גישה עקרונית עיונית לשאלה הזאת, כי אז הייתה הצעתי שאנו נקבע, שהננו מעדיפים בהחלט ממסלה ערבית נפרדת בארץ-ישראל על פני סיפוח ארץ-ישראל המערבית לעבר-הירדן. ממסלה ערבית נפרדת תהיה חלשת יותר, חלוייה יותר בנו, ממסלה ערבית נפרדת חשמוז על אחדותה של ארץ-ישראל המערבית, ממסלה ערבית נפרדת לא תהיה פותחת פתח לשכן כמו עיראק. מפני שעבר הירדן יכולה להתמוג מחר עם עיראק. ואז תהיה עיראק שכנחנו ובתוך ארץ-ישראל, מצדו השני של הנהר, עם כל רחבה והעצמה הפוטנציאלית שלה. ואולי יש עוד טעמים. גם עניין זה של ברית עבר-הירדן עם אנגליה אינו המלצה בשבילנו. אנחנו יודעים מהו מצב יחסינו עם אנגליה כיום. אנחנו גם איננו יודעים, מה יהיה לעתיד לבוא. לכן אין לנו שום במחון מבחינה זאת.

אך לומר את הדברים האלה עכשיו חרי זה כאילו ברעחנו להעדיף את שלטון הסופתי ארץ-ישראל. די לנו, שאין אנו אומרים בגלוי, שאנו מתנגדים לממסלה הזאת בעזה. מפני שמה היה משחמק, שאנו בער סיפוח לעבר-הירדן. ואין אנו יכולים לומר, שאנחנו בעד סיפוח לעבר הירדן, כי זה היה אומר, שאנחנו נגד הממסלה בעזה. זוהי הברירה הממשית.

אנו קוראים בעתונות שלנו מזמן לזמן קולות, שיש בין הערבים איזה קבוצות ואיזה כיתות ושליילי-מפלגות, שעליהם צריך להישען. זה אולי חזון, ואינני יודע, אם עלי להיות שותף לחזון הזה. אך כיום אין שום אחיזה לקבוצות האלו בציבוריות הערבית, הן אינן מופיעות לגמרי ככוח בעל ערך והן מחוץ לחיאבקות וההתגוששות במדיניות הערבית.

אם לא לקבל את המסקנה, שעלינו לכבוש את כל ארץ-ישראל
ולשלוט עליה, ואם יהיה שלטון ערבי בארץ-ישראל הסערבית - אז אין
חרבה ברירות. בשלב הזה אין לנו לקבוע עמדה, מוטב לנו להשתמש
בעובדה, שאיננו נחבעים לקבוע עמדה, ולהתאפק מלומר כל דבר שהוא
ולסמור רק בעין פקוחה על התפתחות העניינים, וברגע-הכוסר המחאים
לפעול, כדי להשיג את הרצוי לנו וכדי להפריע לסה שיהיה הרע ברובו
ולחפוש גם בענין זה את הרע במיעוטו.

אם יהיה פילוג ערבי בשאלת החלטת הרוב, - אז יש להניח,
ששוב תהיה התפתחות קרבות - ושוב תחזור ההכרעה מן הבמה המדינית
לשרה המלחמה.

עשיתי בזה רק נסיון להציג מאחורי הפרגוד, כדי לנסות להתוות
אפשרויות שונות. לא אנסה לציין שום אפשרות של הכרעה בענין זה.
מרכז הכובד הוא במערכת העומדה מיד לפנינו, ועל המערכת הזאת
עלינו להתייעץ.

בחשובה למתווכחים

אני אמרתי, שאנו נצטרך לעשות את כל המאמצים האפשריים
וחבלתי אפשריים, כדי למנוע את קבלת התכנית הזאת על-ידי רוב
העצרה וקודם כל על-ידי רוב הוועדה. יש חברים, שאינם מסתפקים
בזה וחושבים, שהנוסחה הזאת אינה נמרצת למדי ורוצים שמועצת המדינה
תקבל החלטה נגד התכנית. מועצת-המדינה יכולה להגיע לאיזו החלטה
שהיא רוצה, וגם יכולה לקבל החלטה נגד התכנית. אך בזאת עדין לא
נפתרה השאלה. יהיה ויכוח, והוויכוח יהיה לא רק על התכנית בכללה
אלא על עניינים שונים בתכנית הזאת. ענין ירושלים יעמוד על הפרק,
וענין הגבולות יעמוד על הפרק, ושאלת חנגב העמוד על הפרק, ושאלת
הפליטים הערבים העמוד על הפרק. ואם מר מיקוניס חושש, שאנו הולכים

שמה למשא ומתן, לדון אחם, חרי הוא טועה ואיננו רואה את העובדה
 חברורה והמשומטת: העצרת חרון בחוף עצמה, היא יכולה לדון גם
 בלעדינו, היא אינה זקוקה לנו כדי לדון בדברים האלה. העצרת היא
 57/58 מדינות ותן מחאספות, וגם אם תהיה ועדה, הרי היא תהיה מורכבת
 מ-58 מדינות. והיא חרון על הדבר הזה. ואם תבוא לשם ותאמר אני
 אינני דן אחכם, בזה לא פתרת שום שאלה, מפני שיהיה דיון גם בלעדיך
 אי-אפשר לומר, שלא חשוב לגמרי, איזו החלטה תתקבל - אם כך, הרי
 מוטב לא לנסוע ולחסוך כסף. אך אם זה חשוב, הרי עליך להסביר,
 מדוע אתה דוחה את הדין-וחשבון. ואז תהיה מוכרח לעמוד על הפרטים
 האנשים שם ירצו לדעת, מדוע לא להתזיר את הערבים כולם יחד למדינת
 ישראל ומדוע מוכרחים לעסור כל כך על חנגב. וזהם יתעניינו במספר
 חרונמים ולא יסתפקו בכך, שווינשטיין אינו מחשיב בדיוק את מספר
 חרונמים. העניין יתעורר שם ואחז תהיה נתבע להיכנס לדברים אלה.

צבי לוריה עשה מאמץ הראוי להערצה - להתווכח עם הצעתי.
 ואני מצטער, שלא הצליח בזה. אינני יודע במה הוא חולק עלי. הוא
 הגיד לי, (יכול היה אולי לציין בצורה חברית, ששמע זאת ממני והוא
 חוזר על דברי), שצריך לעסור על החלטות כ"מ בנובמבר, ענין הגבולות
 פלום יפו, מסדרון לירושלים (לעתון "על המשמר" זה חידוש), פלום
 חגליל. קראתי מאמר ב"על המשמר", שעשה אותי סטרה לחצים וחבע ממני
 חשבון ההפרה של כ"מ בנובמבר. הוא קבע, שבזה שאני אומר, שיש
 גבולות מסויימים, אני בא להסגיר את חנגב לעבדאללה. זוהי תמצית
 המאמר והוא עומד על כ"מ בנובמבר בלי כל שינוי. זאת אומרת, שהוא
 נגד חגליל. הוא בעד ויתור על נהריה ושאר המקומות. כך נאמר הדבר.
 אני רק מציין, שיש לנו, לי ולצבי לוריה, לשון משוחפת בענין זה,
 בניגוד למאמר שנדפס ב"על המשמר". אך אני מייעץ לך, שתחא לך לשון
 משוחפת עם "על המשמר" ואייעץ לך לדאוג, שזה יבוא לידי ביטוי בעחון.

27.9.1948

doc00645z7

מה שלא הבינתי בדברי לוריה, הוא פתרון לגבי ירושלים.
 נניח שהוא איש ירושלמי, נניח שהוא נלחם ונניח שנפלו חברים שלו
 ונניח שחיי משפחתו בסכנה והוא אינו רוצה לעזוב את העיר. איזה
 פתרון הוא מציע לעיר זו לאור הנסיון? - הוא מציע לי מספר בינ-
 לאומי. רבל רק בחנאי, שחמשת המעצמות תהיינה שם. ואז זה יהיה
 מספר בינלאומי של אמת. מה פירוש הדבר? נניח שבכל זאת יש סכנה
 וסביבות מסוימות להתנפלות ערבית על ירושלים. האם ההתנפלות
 תירחע מכך שחתימה שם אנגליה או תירחע מכך שחתימה שם גם רוסיה בין
 חמשת המעצמות? אם תירחע, הרי היא תירחע בדרך כלל. אך מדוע תירחע
 כשיש שם עוד מדינה אחת, ומדוע יכולים אנו לסמוך על זה, שחיילים
 זרים יילחמו על ירושלים יהודית כמו שאנחנו נלחמים עליה? רק מפני
 שיהיו שם חיילים רוסים? מדוע, על יסוד מה? מהיכן האמון הזה?
 מה שאני אומר אינו מפחית מערכם של החיילים הרוסים, שבמלחמתם
 על סטאלינגראד עמדו כמו שלא עמדו שום חיילים בני עם אחר. אך
 על ירושלים אנחנו נילחם כמו שלא נלחם שום עם אחר. גם לא כמו
 שנלחם העם הרוסי על סטאלינגראד. מה תהיה ההגנה היהודית בירושלים
 האם נוכל להתזקק תוחמים ומרגמות? לא. יחנו לנו משטרה. אולי
 ירשו לנו להתזקק סטנים. מה נעשה עם הנשק שלנו בירושלים? האם
 נוציאו, או נסתירו ונרד למחתרת עם המשמר הבינלאומי של אמת? האם
 בזה תהיה אמיתיות המשמר הבינלאומי, שנצטרך להסתיר נשק סגן שלנו,
 או שנצטרך להסגיר את נשק הסגן שלנו ולהפקיר את ירושלים? מהי
 החשובה לשאלות אלה?

מצאת פגם בנוסחה, שהצגתי לפי חזקת הממשלה, שמוכנים אנו
 להסכים לעיר העתיקה בעלאומית. זוהי סחירה. זאת אומרת, שאחרי
 בעד עיר העתיקה יהודית, אך אחרי מציע כל ירושלים בינלאומית. אין
 כל תבדיל, אם אנו אומרים שעם שלטוננו בעיר החדשה בסלוא חכום הסגן
 שלנו ועם המסדרון - מוכנים אנו להסכים, וחושבים שמן הראוי להסכים
 שהעיר העתיקה, שהיא לא מקום-הישוב הגדול שלנו בירושלים, וערכה לא

בזה שתיא עמדה ישובית, אלא בזה שיש בה כנסיות וקברות קדושים,
שתיא חהיה בינלאומית. האם בזה אחת יכול לסחור את העמדה לגבי
ירושלים בינלאומית?

עוד עצה אחת שמעתי וקודם כל ביקורת, שאין לנו עמדה ברורה
ביחס לחלק השני של ארץ-ישראל. ומתי העמדה הברורה המוצעת לנו? -
להיות נגד סיפוח החלק הזה לעבדאללה. קיבלנו והסכמנו. אך מהו
הפתרון המוצע? אחת מציע לספח גרעינים. מסכים אני בהחלט. אך לא
בחור פתרון. גם אם יימסר השטח לעבדאללה, צריך יהיה לספח גרעינים
וגם אם יימסר למופתי או לאחרים. אני אומר זאת בכל הרצינות. אם
יש גרעינים - צריך לספח אותם. אך מהו הפתרון הסדיני שאתה מציע?
על ידי סיפוח גרעינים אחת פותר את הבעיה? נניח שהסיכוי האחרון הזה
שהערבים יתפשרו בצורה זו או אחרת עם איזה פתרון, אז חהיה בעיה.
מה יהיה בחלק הערבי? האם תאמר להם, שלא יחליטו עתה משום שאתה
מספח גרעינים ומבקש שהות עד שיצמיחו משהו? האם זה דבר רציני?
היש בזה עמדה? אני לא קבעתי עמדה בעד מסירת החלק הערבי לעבדאללה,
קבעתי פנים לכאן ולכאן ואסרתי, שזה ענין מסובך מאד ונראה איך
יפול דבר. וייחכן שלא נהיה נתבעים לקבוע עמדה. אבל מתי עמדתך
שאתה קובע אותה לדיון, לעומתי שלא קבעתי עמדה?

אני שוחף לאכזבתו של מר פנקס וחברים אחרים על כך שברנאדוט
לא אמר ברין-וחשבון שלו, שעוד ספק בעיניו אם מדינת ישראל קיימת
ועומדת, שדבר זה מחייב דיון והוא אינו מציע להכיר בישראל, וכך הלאה.
אילו אמר כך חרוזן, כי אז היה לנו סיפוק רב ואפשר היה לתוסיף
חומר לשלילה ואז היה הדבר חשוב. אילו היתה אמירה כזאת בדין וחשבון
של ברנאדוט, היחה זו אמירה חשובה וצריך היה לדבר על זה. ואילו זה
שנאמר, שמדינת ישראל עומדת וקיימת ותוסיף להחקיקים, את זה בכלל
אסור להזכיר, זה כאילו מזיק לבריאות. נניח שברנאדוט הוא שופרו של
בווין, ולכן מסתבר שבווין אמר זאת. אם כן - האם שמענו זאת מפיו

של בוויין במשך כל החדשים האלה? האם אמר פעם במשך כל הזמן, שמדינת ישראל קיימת וחוסיה להחזיק? וחאם דיבורים אלה ספי ברנארוס באו מחוך חסד רב, מחוך חבונה עליונה, או מחוך קבלת הרין לאחר הנצחונות שלנו? אלא שזה הלא הישג ונצחון לנו ולפיכך אסור לציין זאת.
(ש. מיקוניס: שום הישג אין בכך. מחבקים אותנו כדי לחנקנו). ולכן טוב יותר שיהנקו אותנו כדי לחבנקנו!

מר פנקס פתח בהסכמה לדברי חברי בן-גוריון וסיים במשחו, שהוא החיפך הגמור מזה (ד.צ. פנקס: איך זה?) אני יודע שלא עמדה על הסתירה הזאת, כי אילו עמדה עליה, לא הייתה אוסר.

מה שאמר בן-גוריון, אמרתי גם אני, שייחבן שנצטרך להסרות את החלטת האומות המאוחדות אם היא תפגע בעניין חיוני סאד. בן גוריון פיתח רעיון זה, ואין בזה סתירה להוראות למשלחת לגבי העצרת הנוכחית של האומות המאוחדות. ישיבה זו אינה דנה על שום בעיות מדיניות העומדות בפני מדינת ישראל, ישיבה זו נקראה לקבוע את הקו, שהמשלחת בעצרת האומות המאוחדות תצטרך להגן עליו. המשלחת לא תצא לכבוש את לאטרון, היא לא תצא לפתור את שאלת הנגב, המשלחת בעצרת העסוק בקרב סילולי. בינתיים ישנן בעיות חסורות, העומדות ויוסיפו לעמוד לפני הממשלה ולפני מועצת-המדינה: להחילתם, או לא להחילתם ובאיזה מסגרת להחילתם? מר פנקס אישר זאת, אך בסוף דבריו הביע ספק, אם עלינו להיכנס לאומות המאוחדות, ששם יושבים גורמים הממרים את החלטות האומות המאוחדות. האם זו שאלה מוסרית, שאולי לא כדאי להיכנס לחבר זה שיש בו גורמים זולים כאלה? צריך להיות קצת יותר מציאותי בדיונים על דברים אלה.

מהי הסכנה בדיון-וחשבון של ברנאדוט? מה דובר, שזוהי חכמית מוריסון-גריידי, שזוהי התנקשות בריבונותנו. צריך לטעון, איפה בזה חכמית מוריסון-גריידי ואיפה התנקשות בריבונות.

27.9.1948

doc00645z10

אין מה התנקשות בריבונותנו. דובר על חיפה ועל בתי הזיקוק
 מה הם יכולים לעשות בחיפה? נניח, שענין זה של הנמל החפשי טומן
 בחובו סכנות חמורות. אני כופר בזה, כופר לחלוטין. נניח שהם
 ירצו להכריח אותנו - אם כן, מה יוכלו לעשות אם אנחנו נחנגדו?
 חיפה היא בדינו. הם ישלחו צי. - בדרך כלל, אם ישלחו צי יהיה
 חסור מאד, צי ישראל לא יוכל לעמוד נגד הצי הבריטי לחוד ונגד
 הצי האמריקאי לחוד ואין צורך לומר נגד פעולה משולבת של שני
 הציים.

מה חלה החיאוריה של בן-גוריון, שיש להבחין בין החנגדותה
 של איזו מדינה ובין נכונותה של אותה מדינה לצאת בכוח הנשק נגדנו
 אנחנו מתזיקים בחיפה, ורק בכוח יוכלו להכריח אותנו לקבל איזה
 ויתור. בחיפה אין שום סכנה לריבונותה של מדינת ישראל. כל
 הדיבורים האלה הם מאפע.

וחוא הדין בנוגע לסכנת הפליטים. אולי יש עוד דעות
 מחולקות בענין זה, אולי יש אנשים החושבים, שאנו צריכים להחזיר את
 כל הפליטים, אך במידה שאין דעתנו כך, יש לנו חכוח לא להחזיר את
 הפליטים, כי בכל המקומות שהערבים עזבו אותם - אנחנו שולטים בהם,
 ורק בכוח יוכלו להחזיר אותם נגד רצוננו.

הסכנה היא בנגב. מדוע הסכנה בנגב? משום ששליטתנו חצבאית
 בנגב היא פגומה מאד, מעמדנו בנגב הוא רופף, אני מצטער, שאינני
 יכול לקבל את הצעתו של ויינשטיין, לא לעשות חשבונות של דונמים
 עלינו בכל זאת לקחת בחשבון, שהשטח מרביבים דרום הוא שמונה או
 חשע מיליון דונם, וחוא המגיע לעקבה, הוא חגשר לעקבה, ואין לנו
 שם כל שליטה שהיא. נכון שאין גם למישהו אחר שליטה עליו, זה חלק
 שומם, ריק מאדם, אך יש הבדל בינינו וביניהם, להם יש עבר-חירדן
 במזרח, ומזרחת מעבר-חירדן יש ערב הסעודית, ומצרים ממערב, לא שאנחנו
 באמצע חלל ריק. והו המצב הסמשי גם בחלקו הצפוני של הנגב.

27.9.1948

doc00645z11

בחלק רחב מאד של ארבעה מיליון דונמים פזורות עשרים וחמש נקודות, יתר עם סדום יש שם עכשיו 26 נקודות, בין נקודות אלו מרחבים גדולים ריקים. אמנם אנו מכחישים, שהמצרים שולטים בו - ובד' הכתלים האלה סוחר להגיר, שאין אנחנו שולטים בו שליטה צבאית יעילה וזהו נקודת החורף. בחלק של הדין-וחשבון יש סכנה. אין זה דבר שיש להוציא מדינו, ולא יוציאו מדינו אם אנחנו נחננו. מה אנחנו זקוקים למאמץ מדיני גדול. לעת-עתה אנו מחזיקים בשטח זה רק בכח החלטה מדינית, וזהו שטח של מיליונים דונמים, ופה הוא המקום להחנכות ולסכנה לנו. אינני חושב שיש צורך בהחלטה.

ומלה אחת בנוגע לירושלים, אני מצטרף הצטרפות גמורה לנימוק אחד של החבר ורהפטיג. אין ניסוק שבא בחשבון נגר חלוקת ירושלים, שאינו חל על חלוקת ארץ-ישראל. אין ניסוק לחיוב סמטר בינלאומי, שאי אפשר להביא אותו לחיוב נאמנות על כל ארץ-ישראל.

על-כל-פנים ויכוח זה חוזר. היה זמן, שהיה ויכוח נגר חלוקת ארץ-ישראל, והיו שאמרו: סמטר בינלאומי בארץ-ישראל כולה מאשר ארץ-ישראל מחולקת ודעה זו לא נתקבלה בשעתו, וספני שלא נתקבלה דעה זו, נתקבלה החלטה כ"ס בנובמבר וחוקמה מדינת ישראל. והוא הדין עכשיו בנוגע לירושלים. על פחד זה מפני חלוקת ירושלים על דביקות זו בסמטר בינלאומי, שתהיינה מיוצגות בו דוקא חמש מעצמות דוקא עם אנגליה, וגם עם רוסיה כמובן - דעתי האישית היא, שהסכמתנו למסירת חלק מירושלים לשלטון ערבי צריך להיות מותנה בתנאי חסור מאד, שחלק זה לא ישמש לחם עיר-בירה, וכמובן שזה צריך להיות מלווה החתיבות מצדנו, שהחלק שאנחנו נחיה שליטים בו לא ישמש לנו עיר-בירה בסובן מרכז השלטון, שזה לא יהיה מרכז השלטון בה' היוזמה, זוהי דעתי האישית. אינני בא להטיל אותה. אך הואיל והובא נימוק זה שצריכים להתנגד ויהי מה למסירת חלק מירושלים לשלטון ערבי, ושמוטב שלטון בינלאומי - הרי אני אומר, שאנו צריכים בכל זאת להיות מוכנים

27.9.1948

doc00645z12

שיקום כוח בינלאומי. וריגוזה-לי מדבר על גיוס שש אלפים
שומרים והם יוכלו לעשות משהו...

אין זאת אומרת, שאם יבוא כוח בינלאומי, אנחנו נצא מיד
למלחמה נגדו. אך אנו עומדים במערכה מדינית. ובמערכה זו יש
לנו נימוק ניצח ולא נפקיד ולא נפקיר את חיינו ביד איזה כוח
בינלאומי. וחשובתי האישית על זה היא, שלא נסכים שירושלים תהא
בירה ערבית, אלא שתהיה חלק של ארץ-ישראל. אנו כבר העברנו לשם
את בית-הדין העליון. גם הפארלאמנט יכול להיות שם. אך לא מרכז
של שלטון. על-ידי-כך נציל את ירושלים למהתיפך לבירה ערבית.

אני אינני חושב, שיש צורך באיזו החלטות. אם ברצון

המועצה לשנות באחת העמדות שקבעה הממשלה לגופם של העניינים -

הרי זה ענין אחר לגמרי. אך אם אין שום שינוי בעמדות שנקבעו -
אין גם צורך בהחלטות נוספות.